

CHRONOS

**SEZONSKI RAD
U TURIZMU**

Impressum

E-book je besplatni edukativni materijal namijenjen pretplatnicima portala chronos.ba. Izdaje se isključivo u elektronskoj formi i dio je edukativnog segmenta portala.

Stavovi i mišljenja autora izneseni u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja nadležnih državnih, entitetskih i kantonalnih organa i institucija.

Izdavač

CHRONOS doo
Branilaca Bosne 2A
Zenica
Bosna i Hercegovina
www.chronos.ba
T +387 32 442 750
F +387 32 202 581

Naslov publikacije

E-book "Sezonski rad u turizmu"

Autorica:

Sanela Agačević

Urednica

Sanela Agačević

Grafički dizajn

Hana Kazazović

Fotografije preuzete sa
www.freedigitalphotos.net
i pixabay.com

Mjesto i godina izdavanja

Zenica, juni 2014.

SEZONSKI RAD U TURIZMU - LJETO

Ljeto je period kada se registruju različiti oblici sezone djelatnosti. One su vezane isključivo za samostalne poduzetnike, odnosno, registovanje sezonskog obavljanja djelatnosti nije moguće raditi kao pravno lice (npr. d.o.o.). Šta se sve može sezonski registrovati i raditi?

U situaciji u kojoj se nalazi dobar dio populacije BiH ljeto je period kada se nastoje „začepiti“ određene nansijske „rupe“ i zaraditi. Pitanje je - kako i koja djelatnost, kao i pod kojim uslovima?

Sigurno ste naišli na različite i neobične oblike i načine obavljanja sezonskog rada: masaža, pedikura i manikura na plaži, izrada suvenira, prodaja školjki i drugih morskih plodova, maslinovog ulja, pakovane lavande, ulja morskih trava, štampa majica, izrada šešira od prirodnih materijala, palačinci na plaži, ... i sve to bez poslovnog prostora. Sličnih usluga imamo i u planinskom, jezerskom, riječnom i drugim oblicima turizma. I da ne zaboravimo organizaciju raftinga koji je posljednjih godina postao jako popularan u BiH.

I - čim sunce proviri, počinje sezona i ugostiteljskih usluga: bašte, baštice, vrema, žamor, šarenilo,...

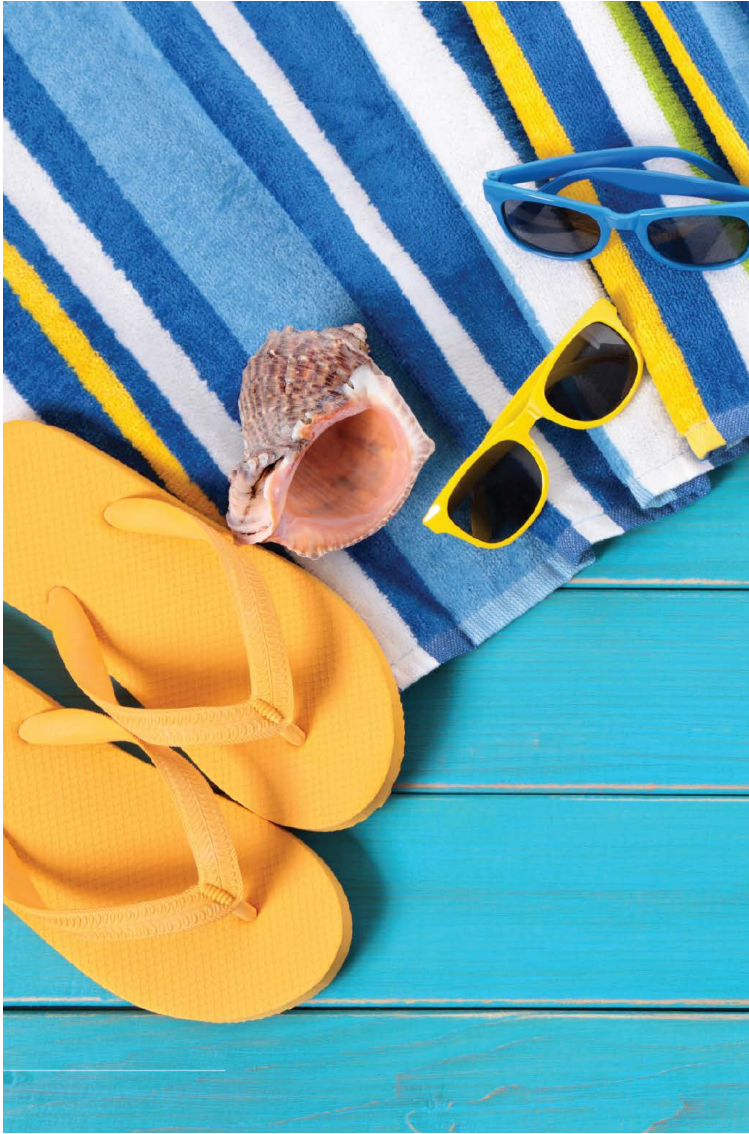
Šta se sve može sezonski raditi? Puno toga je predviđeno, a sada navodim samo najinteresantnije i najčešće.

Ugostiteljska djelatnost, igraonice i sl. djelatnosti zabavnog karaktera, ribolov (morski, slatkovodni), morska i slatkovodna akvakultura (proizvodnja dagnji, mlađa kamenica, jastoga, morske salate, ...), proizvodnja sladoleda, vina od grožđa, jabukovače i ostalih voćnih vina, proizvodnja ukrasnih predmeta, proizvodnja tekstilnih proizvoda, proizvodnja

proizvoda od drveta, pluta, slame, pletarskih proizvoda, proizvodnja eteričnih ulja, slikanje na staklu, proizvodnja keramičarskih proizvoda, proizvodnja imitacije nakita (bižuterija), proizvodnja igračaka ručnim radom, kopneni, pomorski i sl. prevoz, iznajmljivanje opreme za rekreaciju i sport, iznajmljivanje plovnih prevoznih sredstava, usluge održavanja njege tijela, izvođačka djelatnost (cirkuske predstave), organizacija zabavnih i tematskih parkova, ostale zabavne i rekreativne djelatnosti (lutkarske predstave, rodeo, streljane, vatromet, biciklizam, jahanje konja, automati za videoigrice i sl.).

Kao što rekoh, nabrojala sam samo najinteresantnije djelatnosti koje se najčešće rade kao ljetni sezonski poslovi.

Veoma često postoji zabuna što u navedenim djelatnostima piše - proizvodnja. Međutim, proizvodnja automatski znači i prodaja proizvoda ili usluge. Djelatnosti (puno, puno) detaljnije možete pogledati na našoj web stranici u segmentu „propisi“ – Pravilnik o vezanim obrtima i srodnim djelatnostima koje se mogu obavljati sezonski („Sl. novine FBiH“, 61/09 i 12/12).

USLOVI ZA OBAVLJANJE SEZONSKIH POSLOVA?

Obrtničke srodne djelatnosti se mogu obavljati sezonski najduže 9 (devet) mjeseci unutar jedne kalendarske godine. Djelatnosti koje se obavljaju u poslovnim ili stambenim prostorijama, te izvan poslovnih i stambenih prostorija, a moraju se obavljati u skladu sa uslovima propisanim Zakonom o obrtu i srodnim djelatnostima i odgovarajućim podzakonskim propisima.

Fizičko lice može obavljati sezonsku djelatnosti ako pored opštih ispunjava i posebne uslove za obavljanje određene djelatnosti.

UGOSTITELJSTVO - SEZONSKI

Kada se govori o sezonskom radu, generalno, potrebno je znati povući razliku između obrta kao sezonske djelatnosti, što sam naprijed i nabrojala. Međutim, postoji i drugi propis – Zakon o ugostiteljstvu koji daje mogućnost sezonskog rada.

Ugostitelj posluje tokom cijele godine ili sezonski. Ugostitelj može poslovati i povremeno, na primjer za vrijeme manifestacija, sajmova, prigodnih priredbi i sl. Ugostiteljski objekti, s obzirom na vrstu ugostiteljskih usluga koje se u njima pružaju, mogu biti:

- smještajni objekti, objekti u kojima se pružaju usluge smještaja, prehrane, pića, napitaka i slastica,
- ugostiteljski objekti, objekti u kojima se pružaju usluge prehrane, pića, napitaka i slastica,
- catering objekti, objekti u kojima se pripremaju jela, slastice, pića i napici za konzumiranje na drugom mjestu sa ili bez posluživanja.

Objekti se razvrstavaju u:

1. Smještajni objekti u skupine:
 - hoteli,
 - kampovi i druge vrste objekata za smještaj;
2. Ugostiteljski objekti u skupine:
 - restorani,
 - barovi;
3. Catering objekti u skupine:
 - pripremnice jela, slastica, pića i/ili napitaka,
 - kantine.

Sve navedene djelatnosti se mogu registrovati sezonski.

Kako registrovati sezonsku samostalnu ugostiteljsku radnju?

Jednostavnost i niski troškovi

Veliki broj ugostiteljskih radnji se, uglavnom iz razloga jednostavnije i jeftinije procedure, registruje kao samostalna radnja, što se, za razliku od prethodnog slučaja, vrši u nadležnoj općinskoj službi.

Znači, za početak je potrebno odabrati kako se organizovati, za što se kao odgovor nameće – samostalna radnja zbog jednostavnosti i niskih troškova.

Međutim, treba imati na umu jedno od ograničenja za samostalne ugostiteljske radnje – odobrenje za osnivanje ugostiteljske radnje mogu dobiti samo za jedan ugostiteljski objekat. Sa druge strane, društva (d.o.o.) mogu imati dva ili više ugostiteljskih objekata. Kada se donese odluka o načinu organizovanja, slijedi prikupljanje potrebne dokumentacije.

Šta je sve potrebno za počinjanje obavljanja djelatnosti, odnosno za dobijanje Rješenja propisano je Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti ("Službene novine FBiH", broj 32/09):

- Vlasnik radnje državljanin BiH (dokaz – uvjerenje o državljanstvu), poslovno sposoban (dokaz – uvjerenje o poslovnoj sposobnosti) i posjeduje najmanje treći stepen stručne

spreme (dokaz – diploma), zatim da udovoljava propisanim zdravstvenim uvjetima (dokaz – ljekarsko uvjerenje);

- Vlasniku radnje nije pravomoćnom sudskom presudom, rješenjem o prekršaju ili upravnim aktom izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja ugostiteljske djelatnosti (dokaz – uvjerenje nadležnog suda); da se ugostiteljstvo ne može obavljati kao dopunska djelatnost);

- Vlasnik radnje nema zasnovan radni odnos, odnosno nema već osnovanu ugostiteljsku radnju (mora se "prijaviti" u svojoj radnji, što praktično znači da se ugostiteljstvo ne može obavljati kao dopunska djelatnost);

- Vlasnik radnje ima poslovni prostor za koji ima dokaz o pravu vlasništva (dokaz – ZK izvadak) ili ugovor o zakupu poslovnog prostora, zatim dokaz da je za poslovni prostor izdata upotrebna dozvola i da taj poslovni prostor ispunjava propisane minimalne uvjete (dokaz – upotrebna dozvola).

Ukoliko vlasnik radnje ne posjeduje najmanje treći stepen stručne spreme, može dobiti Rješenje za početak obavljanja djelatnosti ako zaposli radnika koje ispunjava taj uslov.

Takođe, stranac (strani državljanin) može registrovati ugostiteljsku djelatnost pod uslovom da ima radnu dozvolu. Kada se do-
bije Rješenje od nadležne općinske službe (ako je samostalna djelatnost) ili od Kanton-
alnog suda (ako je d.o.o.) ugostitelj mora
uraditi sljedeće:

- Napraviti pečat;
- Prijaviti samostalnu radnju ili d.o.o. u Poreznu upravu za dobijanje Identifikacionog broja i šifre djelatnosti;
- Tek nakon toga se otvara račun u poslovnoj banci preko kojeg će se vršiti plaćanja i podnosi zahtjev za skalizaciju.

Što se tiče PDV-a, novoosnovani ugostitelj treba donijeti odluku da li mu se "isplati" ili ne prijava u sistem PDV-a, odnosno da li se mora prijaviti.

Po otpočinjanju djelatnosti, ugostitelj takođe mora obezbijediti sljedeće:

- Utvrditi normative o utrošku namirnica za pojedino jelo, piće i napitak i te normative ovjeriti u općini ili poreznoj upravi (različito rješeno na nivoima kantona);
- Istaknuti cijene usluga i taj cjenovnik ovjeriti u općini ili poreznoj upravi (različito rješeno na nivoima kantona);
- Voditi knjigu gostiju (ako se bavi i uslugama smještaja);
- Voditi knjigu žalbi (ovjerava se u nadležnoj kantonalnoj službi);
- Voditi poslovne knjige;

- Istaknuti propisanu oznaku vrste na ulazu u ugostiteljski objekat;

- Istaknuti na ulazu u ugostiteljski objekt obavijest o radnom vremenu;

- Utvrditi kućni red u ugostiteljskom objektu za smještaj i istaknuti ga na recepciji, a izvod iz kućnog reda istaknuti u svim sobama i apartmanima (ukoliko se bavi i uslugama smještaja).

KOJE POSLOVNE KNJIGE MORAJU VODITI SAMOSTALNE UGOSTITELJSKE DJELATNOSTI?

- Knjigu gostiju i popisa gostiju (ako se bave uslugama smještaja, i ova evidencija se može voditi elektronski)

- Knjigu žalbe

- Knjiga prihoda i rashoda (mora se voditi ručno)

Obavezna uplata takse

Za dobijanje Rješenja o obavljanju ugostiteljske djelatnosti se mora platiti taksa nadležnom općinskom organu, koja zavisi prvenstveno od Odluke općinskog vijeća, i njena visina se razlikuje od općine do općine. visina se razlikuje od općine do općine.

ŠTA JE SA POSLOVNIM KNJIGAMA, I OBRTA I UGOSTITELJA?

- Popisna lista dugotrajne imovine (može se voditi elektronski)
- Evidencija o potraživanjima i obavezama (može se voditi elektronski)

Pored navedenih evidencija, ugostitelji u praksi najviše primjenjuju uobičajenu evidenciju o stanju dobara u ugostiteljskom objektu koja se zove Knjiga šanka. Ova evidencija nije obavezna, međutim, daje ugostiteljima mogućnost praćenja nabavke, prodaje i stanja dobara za svaki dan, i to na vrlo jednostavan i e kasan način, i u postupcima kontrole je daleko korisnija od propisanih poslovnih knjiga.

Da bi se počelo poslovanje, potrebno je nabaviti početne zalihe pića, kafe, čaja, namirnica za spravljanje hrane i dr.

Obično u ovakvim slučajevima vlasnik samostalne ugostiteljske radnje daje "svojoj radnji" pozajmicu u određenom iznosu, za što je potrebno napraviti Ugovor o pozajmici i ovjeriti ga kod notara. Kada samostalna radnja počne ostvarivati prihod, onda se nabavka finansira od njega. Bitno je napomenuti da se sve nabavke pića, kafe, čaja, namirnica za spravljanje hrane i dr. mogu vršiti u gotovom novcu do 200,00 KM, a iznad 200,00 KM ili preko transakcijskog računa. Oba načina su podjednako ispravna.

ŠTA SE MOŽE REGISTRovati KAO "PAUŠALAC"?

O paušalcima i njihovom statusu smo pisali poseban post, a ovdje navodim samo neke karakteristike.

Oni su u kontekstu teme jako interesantni jer se značajan dio ovih sezonskih usluga može obavljati u statusu paušalca. Najčešće su to stari tradicionalni zanati i domaća radinost, što je značajna pogodnost za sve koji sežele ljeti baviti sezonski nekom od omogućenih djelatnosti.

Paušalac može biti fizičko lice, odnosno samostalni poduzetnik koji spada u neku od sljedećih kategorija, pod uslovom da nije registrovani PDV obveznik:

- ako obavljaju obrtničke djelatnosti i djelatnosti srodne obrtničkim, sam bez zaposlenih drugih lica i ako se obavljanje djelatnosti zasniva na vještini a ne sredstvima za obavljanje djelatnosti – kućna radinost,
- ako obavljaju tradicionalne stare zanate, sam ili sa najviše dva zaposlenika,
- ako obavljaju prevozničke djelatnosti samo sa jednim sredstvom prevoza (nosivosti do 8 tona).

Kućna (ili domaća) radinost je definirana Zakonom o obrtu i drugim srodnim djelatnostima kao „radinost koja podrazumijeva izradu i doradu predmeta u kojoj preovladavaju ručni rad i usluge u domaćinstvu“, što možemo prepoznati kod mnogih naprijed nabrojanih obrtničkih djelatnosti.

Drugi propis – Pravilnik o djelatnostima koje se mogu obavljati kao domaća radinost je detaljnije popisao poslove koji se uopšte mogu obavljati na ovaj način.

Zanimljivo je „zaviriti“ u ovaj Pravilnik, jer on obuhvata dosta različitih kategorija.

Tradicionalni stari zanati su propisani Uredbom o zaštiti tradicionalnih i starih obrta kojim su takođe detaljno nabrojani zanati koji spadaju u tradicionalne i stare.

Međutim, s obzirom da preovladavaju u ukupnom broju samostalnih poduzetnika, naglašavam da trgovci i ugostitelji ne mogu biti paušalci – jednostavno jer nisu obrtnici. Ova činjenica stvara dosta zabune kod samostalnih poduzetnika koji se bave trgovinom i ugostiteljstvom.

Iako su samostalne djelatnosti i Rješenje o početku obavljanja djelatnosti dobijaju od istog organa kao i obrtnici, nemaju taj status.

Ako se vratimo na navedene tri kategorije, uočavaju se ograničenja, prvenstveno po pitanju zaposlenih. Na primjer, neki samostalni poduzetnik obavlja kućnu radinost, i pri tome ima zaposlenike, ne može dobiti status paušalca. Takođe, tradicionalni stari zanati imaju ograničenje sa najviše dva zaposlenika.

KAKO SE DOBIJA STATUS PAUŠALCA?

Ukoliko se samostalni poduzetnik nalazi u nekoj od tri navedene kategorije, potrebno je da nadležnoj Poreznoj upravi podnese Zahtjev (obrazac: ZMP-1055), koji se može naći na web stranici Porezne uprave.

Tek nakon dobijanja Rješenja od Porezne uprave, samostalni poduzetnik (od dana navede-

nog na Rješenju) ima status paušalca. Važno je reći da je Porezna uprava dužna u roku od 15 (petnaest) dana donijeti Rješenje, pozitivno ili negativno. Izuzetak od obaveze podnošenja ovog Zahtjeva su prevozničke djelatnosti sa samo jednim sredstvom prevoza. Oni ne moraju podnositi zahtjev, jer samim Rješenjem o početku obavljanja djelatnosti dobijaju status paušalca.

KOLIKO IZNOSE MJESEČNI PAUŠALI?

Samostalni poduzetnik koji je paušalac, plaća porez na dohodak u sljedećim iznosima:

- kućna radinost (obrtičke i djelatnosti koje su srodne obrtničkim) 70,00 KM
- stari i tradicionalni zanati 30,00 KM
- prevoz putnika samo sa jednim sredstvom prevoza 50,00KM • prevoz tereta jednim prevoznim sredstvom 80,00 KM

Navedeni paušali se plaćaju do 15 – og za prethodni mjesec.

Paušalac i fiskalizacija?

Vlada je naknadnom Odlukom o izuzećima od skalizacije propisala da se nisu obavezni skalizirati, između ostalih, i taksi prevoznici (koji su automatizmom paušalci), zatim „djelatnosti obrtnika i srodne djelatnosti kod kojih se porez na dohodak plaća paušalno“.

To praktično znači – status paušalca = nema obaveze za skalizacijom.

Želite osnovati obrt ili preduzeće?

Kako početi biznis?

Ova edukacija je besplatna. Cilj je dati osnovne smjernice o koracima za registraciju samostalne radnje, karakteristikama i razlikama u poslovanju samostalnog poduzetnika i privrednog društva, troškovima osnivanja, (ne)pостоjanju obaveze fiskalizacije, vođenju poslovnih knjiga, ulozi računovođe i knjigovođe, postojanju razlika između obrta, trgovine i ugostiteljstva, paušalcima, koracima za registraciju privrednog društva, osnovnim karakteristikama poslovanja privrednog društva, osnovnim karakteristikama poreznog sistema

Postanite dobar administrativni radnik.

Ovom obukom se polaznici uče da savladaju osnovne administrativne i finansijske poslove koji se uobičajeno traže na ovom radnom mjestu u pravnom i fizičkom licu (društvo, neprofitna organizacija, obrt), i da nakon stečenih znanja i vještina mogu brže i efikasnije obavljati poslove. Fokus je na dokumentaciji, poslovnoj korespondenciji, poreznim propisima, blagajničkom poslovanju i korištenju društvenih mreža u poslovanju.

Želite naučiti prve korake u knjigovodstvu?

Polaznici ove obuke će steći osnovna znanja i vještine iz najvažnijih segmenata knjigovodstva, nakon čega stižu i određen nivo samostalnosti u radu. Pored

osnovnih elemenata knjigovodstva, koje se u okviru ove edukacije pojašnjavaju pojedinačno po svim pozicijama Bilansa stanja i Bilansa uspjeha, polaznici se upoznaju i sa osnovnim karakteristikama poreznog sistema BiH, PDV-a, poreza na dohodak, doprinosa, poreza na dobit, ...

Jednostavnost poslovanja obrta!

Vođenje poslovnih knjiga za samostalne poduzetnike se razlikuje u odnosu na pravna lica. U okviru ove obuke polaznicima se omogućava da steknu osnovna znanja i vještine u segmentu vođenja poslovnih knjiga samostalnih poduzetnika, obrtnika, trgovaca, ugostitelja, zanatlija, paušalaca, ... Pored poslovnih knjiga, obrađen je i dio koji se odnosi na oporezivanje poslovanja samostalnih poduzetnika. Nakon ove obuke polaznik može samostalno voditi poslovne knjige.

Za one koji žele više od računovodstva.

Obuka Napredno računovodstvo je logičan nastavak na abc KNJIGOVODSTVO, pri čemu se polaznicima pružaju naprednija znanja i vještine.

Cilj je osposobiti polaznika da koristi računovodstvene metode i tehnike u svrhu projiciranja poslovnog rezultata i visine poreza na dobit. Polaznik, nakon završenog Modula Napredno računovodstvo, može biti spreman da sastavlja finansijske izvještaje. U okviru ove obuke se poseban fokus stavlja na zaključna knjiženja, finansijske izvještaje i izradu poreznog bilansa.

Student ste? Olakšajte sebi polaganje ispita.

Cilj je pružiti osnovna znanja iz predmeta Mikroekonomija, te pomoći studentima u savladavanju nastavnog gradiva iz ovog predmeta.

Želite naučiti kako sačiniti finansijske izvještaje?

Cilj ove edukacije je omogućiti polaznicima da se kroz vježbe i praktične primjere pripreme za ispit iz predmeta Finansijsko izvještavanje i za sticanje

zvanja Certificiranog računovođe. Mi nismo ovlaštena kuća za edukaciju za sticanje zvanja za Certificiranog računovođu, pa je ova obuka vid pomoći i instruktivne nastave. Segmenti koji se obrađuju su: računovodstveni principi, regulatorni okvir finansijskog izvještavanja, izrada i prezentiranje finansijskih izvještaja, izradu konsolidovanih finansijskih izvještaja i analiza finansijskih izvještaja.

Naučite se snalaziti u finansijama!

Cilj je omogućiti polaznicima da se kroz vježbe i praktične primjere pripreme za ispit iz predmeta Finansijski menadžment i za sticanje zvanja Certificiranog

računovođe. Mi nismo ovlaštena kuća za edukaciju za sticanje zvanja Certificiranog računovođu, pa je ova obuka vid pomoći i instruktivne nastave. Oblasti koje se obrađuju su: osnovne karakteristike i okruženje finansijskog menadžmenta, procjena vrijednosti vrijednosnih papira, upravljanje obrtnim sredstvima, određivanje strukture izvora finansiranja i procjena kapitalnih ulaganja.

Investicija u znanje donosi najbolje kamate
Benjamin Franklin